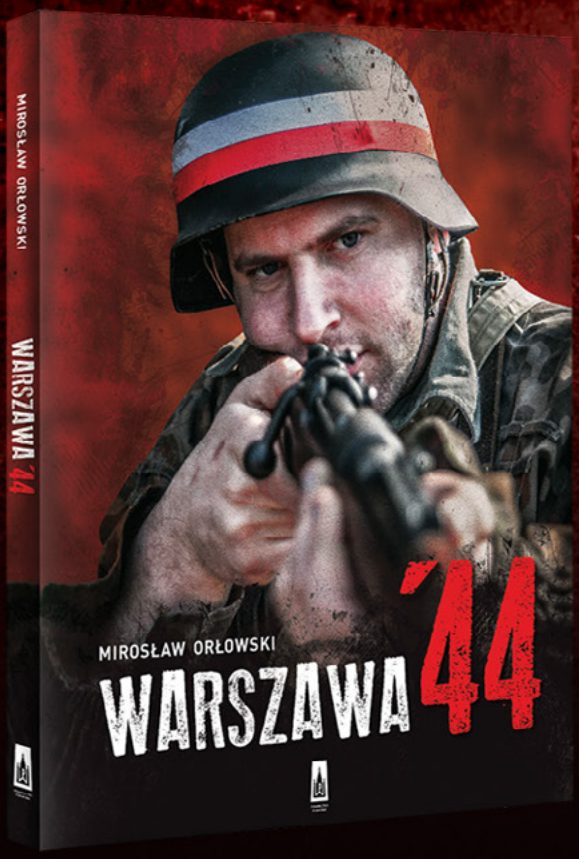
DRAMATYCZNA HISTORIA

POWSTAŃCZEGO ZRYWU

MIROSŁAW ORŁOWSKI

WARSZAWA '44

Warszawa´44 to pierwsza w Polsce publikacja o Powstaniu Warszawskim, zilustrowana pełnymi dynamizmu scenami, zrealizowanymi przez grupę rekonstrukcyjną. Dzięki temu wyruszamy w wyjątkową, niemalże filmową podróż po powstańczych miejscach z bohaterami tamtych wydarzeń.

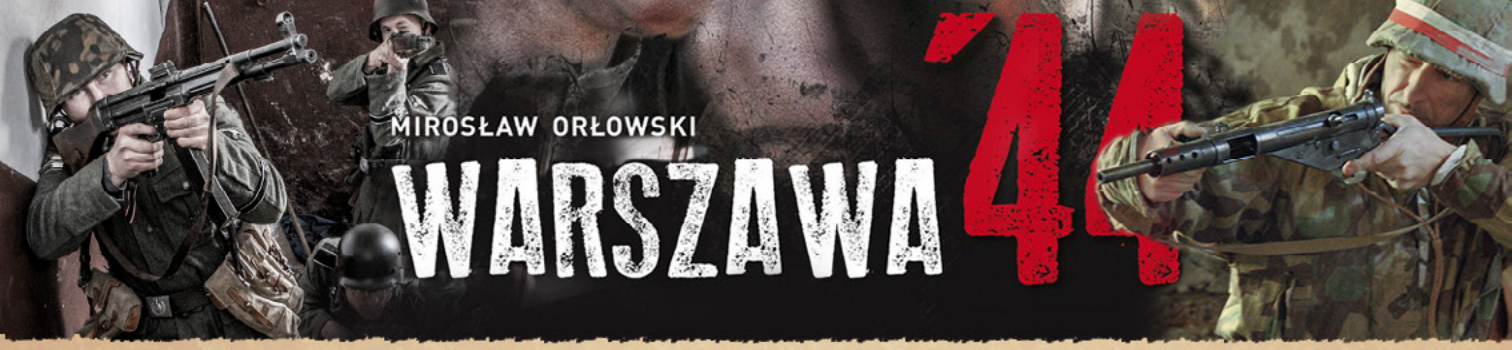
Warszawa´44 jest niezwykłą opowieścią o losach ogarniętego powstaniem miasta. Napisana żywym, przystępnym językiem książka zawiera nie tylko dramatyczną historię powstańczego zrywu – przebieg działań bojowych w poszczególnych dzielnicach, operacje konkretnych jednostek, a także migawki z życia codziennego i kulturalnego w ogarniętej powstaniem Warszawie – lecz również mało wcześniej znane fakty, jak choćby te o plutonie głuchoniemych czy oddziale słowackim.

Patroni medialni

DO RZECZY

Focus Historia

www.wydawnictwopoznanskie.com

KALENDARIUM POWSTANIA WARSZAWSKIEGO

31 lipca

Komendant Główny Armii Krajowej gen. Tadeusz Bór-Komorowski wydał dowódcy Okręgu Armii Krajowej Warszawa płk. Antoniemu Chruścielowi „Monterowi" rozkaz o rozpoczęciu zbrojnej walki z Niemcami w Warszawie 1 sierpnia 1944 roku o godzinie 17.00.

1 sierpnia

O godzinie 17.00 (godzina „W") wybuchło Powstanie Warszawskie. Do pierwszych walk z Niemcami doszło na Żoliborzu już około godziny 14.00, na Woli i w Śródmieściu Północ około 16.00 • Siły Armii Krajowej liczyły 40-45 tys. żołnierzy, zorganizowanych w ośmiu obwodach podległych Komendzie Okręgu Warszawskiego AK (Śródmieście, Żoliborz, Wola, Ochota, Mokotów, Praga, Powiat i Okęcie) oraz w oddziałach wydzielonych. Powstańcy dysponowali około 2,5 tys. pistoletów, 1475 karabinami, 420 pistoletami maszynowymi, 94 ręcznymi karabinami maszynowymi, 20 ciężkimi karabinami maszynowymi • Powstańcy zdobyli hotel „Victoria" przy ul. Jasnej – miejsce to wybrano następnie na kwaterę płk. Chruściela „Montera" • Żołnierze AK opanowali gmach Towarzystwa Ubezpieczeń „Prudential" (najwyższy wówczas budynek w Warszawie – 68 m wysokości) przy placu Napoleona, na jego dachu zawieszono polską flagę • W reakcji na wybuch powstania w Warszawie Reichsfuehrer SS Heinrich Himmler powiedział: „Każdego mieszkańca należy zabić, nie wolno brać żadnych jeńców. Warszawa ma być zrównana z ziemią i w ten sposób ma być stworzony zastraszający przykład dla całej Europy".

2 sierpnia

Powstańcy zdobyli Pocztę Główną, Państwową Wytwórnię Papierów Wartościowych, pałac Krasińskich, Fabrykę Monopolu Tytoniowego oraz Elektrownię Warszawską na Powiślu.

3 sierpnia

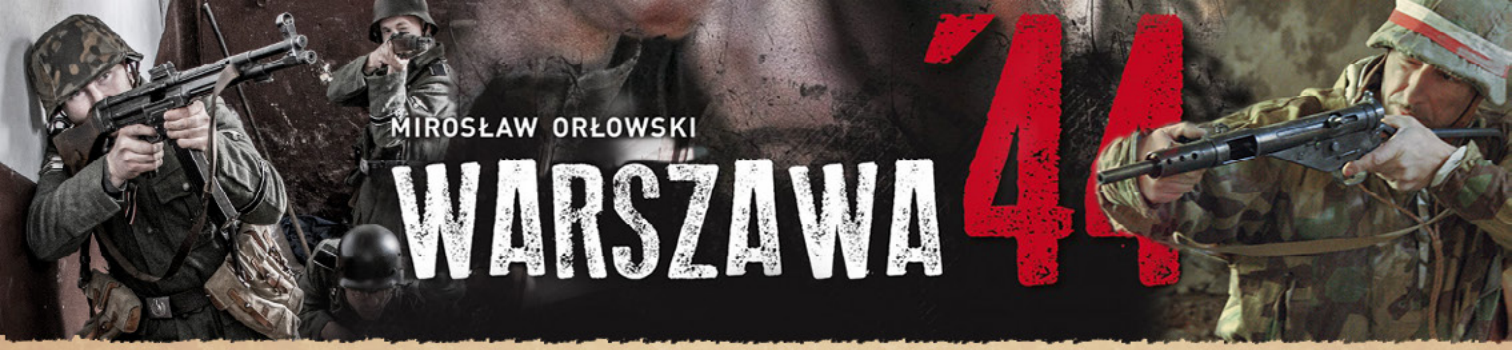
Niemieckie bombowce po raz pierwszy od wybuchu powstania zbombardowały Warszawę • Powstańcy opanowali Dworzec Pocztowy, pałace Blanka i Mostowskich oraz Arsenał.

4 sierpnia

Zarządzenie Komendy Okręgu Warszawa AK wzywające mieszkańców stolicy do budowy barykad • Powstańczy sztab dowodzenia opuścił hotel „Victoria" i przeniósł się do budynku PKO przy ul. Jasnej • Załogi polskich i brytyjskich samolotów dokonały pierwszych zrzutów nad walczącą Warszawą.

5 sierpnia

Powstańcy zdobyli „Gęsiówkę" – niemiecki obóz koncentracyjny (KL Warschau) przy ul. Gęsiej, uwalniając 348 Żydów • Oddziały niemieckie: brygada SS dowodzona przez SS-Oberführera Oskara Dirlenwangera oraz jednostki policyjne dowodzone przez generała policji SS Heinza Reinefartha wymordowały na Woli około 20 tys. mieszkańców

tej dzielnicy. W ciągu następnych dni liczba ofiar wzrosła do 40 tys. Na Ochocie zbrodni na ludności cywilnej dokonywali żołnierze z brygady szturmowej SS „RONA" • Zakończyła się niemiecko-sowiecka bitwa na przedpolach Pragi.

6 sierpnia

Niemcy uruchomili w Pruszkowie obóz przejściowy (Dulag 121) dla ludności cywilnej Warszawy. Ogółem przeszło przez niego około 550 tys. mieszkańców stolicy • Rozpoczęła działalność harcerska poczta polowa.

7 sierpnia

Walki Zgrupowania „Radosław" na cmentarzach kalwińskim i ewangelickim.

8 sierpnia

Pierwsza audycja powstańczej radiostacji AK „Błyskawica".

9 sierpnia

W trakcie ewakuacji Niemców z Pałacu Brühla, siedziby gubernatora dystryktu warszawskiego Ludwiga Fischera, zginął jego zastępca, dr Herbert Hummel.

11 sierpnia

Rozkaz płk. Chruściela „Montera" regulujący zasady posługiwania się bronią oraz przepisy dotyczące wyposażenia i umundurowania • Wojska niemieckie opanowały Wolę i Ochotę • Odwrót Zgrupowania „Radosław" w kierunku Starego Miasta.

12 sierpnia

Niemcy odbili gmachy Dyrekcji Wodociągów i Kanalizacji, Starostwa Grodzkiego Śródmiejsko-Warszawskiego, a także Wojskowy Instytut Geograficzny, Miejski Instytut Higieny i Dom Turystyczny.

13 sierpnia

Niemcy zajęli Stawki, co spowodowało zamknięcie pierścienia wokół Starego Miasta • Na ul. Kilińskiego eksplodował niemiecki nosiciel ładunków wybuchowych, zdobyty wcześniej przez powstańców. W wyniku wybuchu zginęło około 300 osób, w tym około 160 żołnierzy.

14 sierpnia

Walki o Uniwersytet Warszawski. Powstańcy zdobyli transporter opancerzony z 5 Dywizja Pancerna SS „Wiking", nazywany „Jasiem".

15 sierpnia

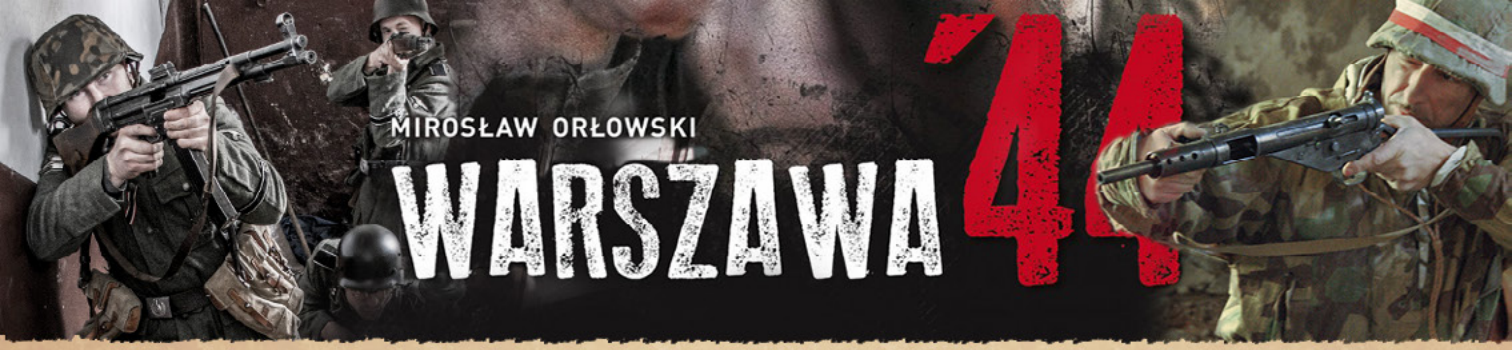
Uroczystości w oddziałach powstańczych z okazji Święta Żołnierza Polskiego, obchodzonego na pamiątkę Bitwy Warszawskiej 1920 roku.

16 sierpnia

Komunikat Radia Berlin o zdławieniu polskiego powstania w Warszawie.

17 sierpnia

Polskie Radio nadało z powstańczej Warszawy pierwszą słyszalną w Londynie audycję.

18 sierpnia

Wojska niemieckie zajęły Zamek Królewski.

19 sierpnia

Niemcy opanowali Politechnikę Warszawską.

20 sierpnia

Po zaciętych walkach powstańcy zdobyli budynek Polskiej Akcyjnej Spółki Telefonicznej (PAST-y) przy ul. Zielnej • Oddziały powstańcze wycofały się z Muranowa na Stare Miasto.

21 sierpnia

Nieudana próba przebicia się oddziałów powstańczych z Kampinosu i Żoliborza na Stare Miasto. W ciągu dwóch dni zaciętych walk (do 22 sierpnia) straty Polaków wyniosły około 400 zabitych i rannych • Niemcy wysadzili w powietrze Pawiak.

22 sierpnia

Powstańcy zdobyli gmach tzw. Małej PAST-y (podstacji telefonów) przy ul. Piusa XI.

23 sierpnia

Powstańcy odbili z rąk niemieckich kościół św. Krzyża na Krakowskim Przedmieściu i pobliską Komendę Policji • Polskie natarcie na Uniwersytet Warszawski.

25 sierpnia

Powstańcy opanowali „Café Club" przy ul. Nowy Świat.

26 sierpnia

Sztab Komendy Głównej AK ewakuował się kanałami ze Starego Miasta do Śródmieścia.

27 sierpnia

Powstańcy zostali wyparci z katedry św. Jana przy ul. Świętojańskiej. Niemcy wkroczyli również do szpitala św. Jana Bożego przy ul. Bonifraterskiej.

28 sierpnia

Niemcy zajęli gmach Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych • Niemiecki sąd skazał na śmierć dowódcę Brygady „RONA" SS Brigadeführera Bronisława Kamińskiego, oskarżanego o niesubordynację i rabunek. Wyrok wykonano 4 października.

29 sierpnia

USA i Wielka Brytania ogłosiły deklaracje, na mocy których żołnierzom AK przyznano pełnię praw kombatanckich.

30 sierpnia

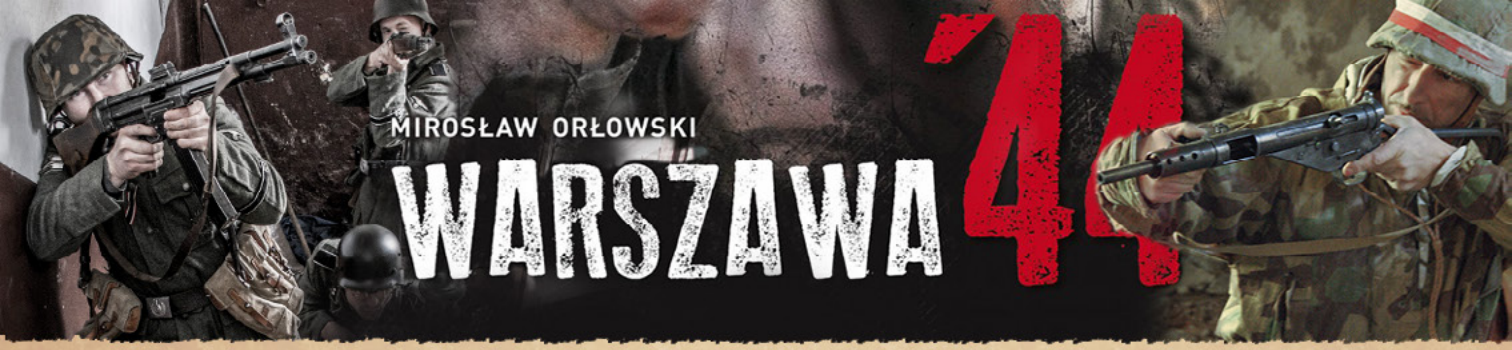
Niemcy zamordowali około 300 pacjentów szpitala św. Jana Bożego.

31 sierpnia

Nieudana próba przebicia się oddziałów powstańczych z Grupy AK „Północ" ze Starego Miasta do Śródmieścia • W kościele Sakramentek na Nowym Mieście w wyniku nalotu zginęło około 1000 osób.

1 września

Rozkaz Naczelnego Wodza gen. Kazimierza Sosn-

kowskiego do żołnierzy AK, zawierający ostrą krytykę postawy zachodnich aliantów wobec Powstania Warszawskiego i Polski.

2 września

Kapitulacja sił powstańczych na Starym Mieście. Łącznie podczas walk poległo około 7 tys. żołnierzy AK, co stanowiło około 40% całości strat w powstaniu • Zniszczeniu od niemieckiego pocisku uległa Kolumna Zygmunta III Wazy na Placu Zamkowym • Niemcy zajęli Sadybę • Powstańcy opanowali gmach Związku Chrześcijańskiej Młodzieży Męskiej (YMCA).

3 września

Deutche Nachrichtenbüro wydaje komunikat, o uznaniu praw kombatanckich żołnierzy AK przez III Rzeszę.

4 września

Rozwiązanie Grupy AK „Północ".

5 września

Skapitulowała polska obrona elektrowni na Powiślu.

6 września

Padły ostatnie punkty polskiego oporu na Powiślu.

7 września

Rozmowy delegacji powstańczej, w składzie m.in. z wiceprzewodniczącą Prezydium Zarządu Głównego Polskiego Czerwonego Krzyża Marią Tarnowską, z głównodowodzącym wojsk niemieckich generała SS i Policji Erichem von dem Bachem-Zelewskim w sprawie ewakuacji ludności cywilnej z Warszawy.

8 września

Ewakuacja 5 tys. cywilów z terenów ogarniętych walkami do części Śródmieścia zajmowanej przez Niemców.

10 września

Natarcie Armii Czerwonej na przedmoście warszawskie • Polskie Radio ogłosiło listę 28 niemieckich dowódców, którzy byli odpowiedzialni za zrujnowanie Warszawy. Oprócz gen. von dem Bacha-Zelewskiego znaleźli się na niej m.in. generałowie Rainer Stahel i Heinz Reinefarth.

11 września

Odezwa gen. von dem Bacha-Zelewskiego do mieszkańców Warszawy, zrzucająca odpowiedzialność za fiasko polsko-niemieckich pertraktacji na dowództwo AK.

13 września

Niemcy zniszczyli mosty: Poniatowskiego, Kierbedzia, Gdański i Średnicowy.

14 września

Naczelny Wódz Polskich Sił Zbrojnych gen. Kazimierz Sosnkowski awansował płk. Chruściela „Montera" do stopnia generała brygady • Józef Stalin podpisał w Moskwie rozkaz o zdobyciu Pragi • W walkach o Pragę zginęło, zostało rannych lub zaginęło 1792 żołnierzy 1. Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki Ludowego Wojska Polskiego • Sowieckie zrzuty broni i żywności; samoloty sowieckie odbyły 282 loty nad walczącą stolicą

• Natarcie wojsk niemieckich na Górny Czerniaków.

15 września

Pierwsze oddziały 1. Dywizji Piechoty LWP wylądowały na przyczółku czerniakowskim.

16 września

Początek walk 3. Dywizji Piechoty LWP o przyczółki warszawskie na lewym brzegu Wisły (16-23 września) • Niemieckie lotnictwo zbombardowało budynek kina „Helgoland", w którym powstańcy stworzyli obóz dla jeńców niemieckich.

17 września

Część oddziałów 2. Dywizji Piechoty LWP przedostało się na Żoliborz • Nieudane próby nawiązania łączności telefonicznej dowództwa AK ze sztabem Armii Czerwonej.

18 września

Nad Warszawą pojawiło się ponad 100 amerykańskich samolotów B-17, które dokonały zrzutów.

19 września

Gen. Tadeusz Bór-Komorowski w odezwie do powstańców wezwał do dalszego oporu zbrojnego przeciw Niemcom.

20 września

Kolejne oddziały 2. Dywizji Piechoty LWP przeprawiły się przez Wisłę na przyczółek czerniakowski
• Gen. Bór-Komorowski wydał rozkaz o utworzeniu Warszawskiego Korpusu AK – regularnych oddziałów Wojska Polskiego złożonych z sił powstańczych. Dowódcą korpusu mianowano gen. Chruściela „Montera".

21 września

Alianckie lotnictwo dokonało ostatnich zrzutów zaopatrzenia nad Warszawą • Walki 6. pułku piechoty LWP z Niemcami na Żoliborzu.

22 września

Gen. Chruściel „Monter" wysłał do marszałka ZSRS Konstantego Rokossowskiego pismo, w którym zaoferował pomoc wojskową w planowanym sowieckim szturmie na Warszawę • Niemcy zdobyli przyczółek czerniakowski, broniony przez powstańców i żołnierzy LWP, mordując następnie około 200 rannych.

26 września

Komendant Obwodu Mokotów AK ppłk Józef Rokicki „Karol" przeprowadził ewakuację swych wojsk z Mokotowa do Śródmieścia. Nie dotarł do niego rozkaz gen. Chruściela „Montera" nakazujący dalszą obronę Mokotowa • Niemcy rozstrzelali 98 powstańców, którzy wychodzili z kanału przy ul. Chocimskiej.

27 września

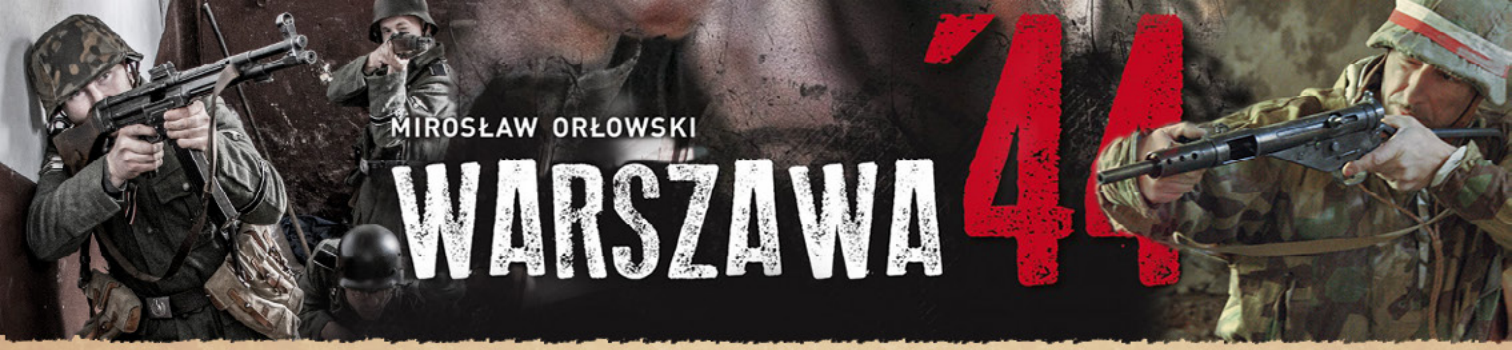
Kapitulacja oddziałów powstańczych (około 2 tys. żołnierzy) na Mokotowie.

28 września

Pertraktacje polsko-niemieckie w sprawie zakończenia walk w Warszawie.

29 września

Na Żoliborzu powstańcy wycofali się z Twierdzy

Zmartwychwstanek przy ul. Krasińskiego • Klęska Grupy AK „Kampinos" w walkach z Niemcami pod Jaktorowem.

30 września

Prezydent RP na uchodźstwie Władysław Raczkiewicz zwolnił ze stanowiska Naczelnego Wodza PSZ gen. Sosnkowskiego i powołał na to stanowisko gen. Bora-Komorowskiego • Za tłumienie powstania Adolf Hitler nadał dowódcom wojsk niemieckich w Warszawie wysokie odznaczenia wojskowe: gen. von dem Bach-Zelewski i SS-Oberfuehrer Dirlenwanger otrzymali Krzyże Rycerskie Żelaznego Krzyża, a gen. Reinefarth – Liście Dębowe do Krzyża Rycerskiego Żelaznego Krzyża • Kapitulacja oddziałów powstańczych na Żoliborzu; do niewoli trafiło 1490 żołnierzy AK.

1 października

Gen. Bór-Komorowski zapowiedział na 2 października wszczęcie rozmów kapitulacyjnych z Niemcami.

2 października

W nocy z 2 na 3 października (o godzinie 2.00) w kwaterze gen. von dem Bacha-Zelewskiego w Ożarowie przedstawiciele Komendy Głównej AK płk Kazimierz Iranek-Osmecki „Jarecki" i ppłk Zygmunt Dobrowolski „Zyndram" podpisali „Układ o zaprzestaniu działań wojennych w Warszawie", przewidujący przerwanie walki o godzinie 21.00 czasu warszawskiego • Rozpoczęła działalność komisja łącznikowa (jej organem wykonawczym był tzw. batalion osłonowy złożony z żołnierzy AK), której głównym celem było utrzymanie porządku w mieście oraz zabezpieczenie ewakuacji powstańców i cywilów.

3 października

Prezydent Raczkiewicz zarządził dwutygodniową żałobę w Polskich Siłach Zbrojnych • Gen. Bór-Komorowski wydał pożegnalny rozkaz do żołnierzy AK. „Z wiarą w ostateczne zwycięstwo naszej słusznej sprawy, z wiarą w Ojczyznę umiłowaną, wielką i szczęśliwą, pozostajemy wszyscy nadal żołnierzami obywatelami Niepodległej Polski, wierni sztandarowi Rzeczypospolitej" – wyjaśnił nowy Naczelny Wódz • Mianowanie gen. Leopolda Okulickiego „Kobry" Komendantem Głównym AK.

4 października

Powstańcze Polskie Radio i radiostacja „Błyskawica" nadały ostatnie audycje.

5 października

Do niewoli niemieckiej trafiło 11 668 żołnierzy broniących Śródmieścia, pomaszerowali do niej także członkowie naczelnego dowództwa powstania z gen. Borem-Komorowskim na czele

